

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 005.915.005.51

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦТВА У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Колеснікова К.С., Маліновська І.А.

Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Розглянуто проблеми економічної безпеки підприємства. Проведено ґрунтовний аналіз, щодо факторів впливу на економічну безпеку підприємства та вказаний перелік досягнень цілей економічної безпеки. Економічна безпека підприємництва відіграє визначальну роль у зміцненні безпеки національної економіки і є передумовою її стабільного розвитку. У ринкових умовах підприємницький сектор України переживає дуже складний період з недостатньо прогнозованими і недосконалими шляхами свого розвитку, тому питання забезпечення безпеки підприємництва в таких умовах є досить актуальним.

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, підприємництво, державна політика.

Постановка проблеми. Історія України свідчить, що національна безпека асоціювалася переважно з безпекою держави, і головною турботою було забезпечення цілісності державної структури, безпеки владних інститутів, стійкості внутрішніх та зовнішніх системних зв'язків.

Недостатньо висока ефективність державної політики формування сприятливого для підприємництва економіко-правового середовища перешкоджає посиленню конкурентних позицій вітчизняних підприємств, зокрема суб'єктів реального сектора як базису національної економіки. Про це свідчить інтегральний коефіцієнт експертної оцінки рівня економічної безпеки підприємництва в Україні, який відповідає передкритичному рівню згідно шкали безпеки.

Водночас, галузева структура економіки України, зокрема за частками реального сектора економіки та промисловості у ВВП наближається до структури країн ЄС. Напрямами подальшого її удосконалення є покращання структури галузей промисловості, зменшення частки сільського господарства та збільшення – інтелектуальних, інформаційних послуг; розвиток трудового потенціалу підприємств реального сектора економіки.

Також забезпечення економічної безпеки підприємництва в Україні набуває також особливої гостроти внаслідок існування таких причин: недостатньо керованих з боку держави процесів формування сектора малого бізнесу та ділової активності населення загалом у період ринкової трансформації економіки і суспільного життя; недосконалого конкурентного середовища, проявів концентрації (монополізації) товарних ринків та механізму доступу до обмежених господарських ресурсів і прав діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми забезпечення економічної безпеки підприємництва в своїх працях розглядали наступні науковці: Т. Г. Васильців, З. С. Варналій, М. І. Зубков, В. С. Рубцов, С. М. Яременко, В. Г. Гусаров, також значний внесок у дослідження проблеми економічної безпеки підприємництва зробили су-

часні вчені: О. Користін, І. Отенко, А. Антонович, В. Іванець, Т. Скрипко та ін.

Однак незважаючи на значні досягнення у сфері дослідження питань, пов'язаних із економічною безпекою підприємництва існує необхідність подальшого удосконалення теоретико-прикладних засад зміцнення безпеки підприємництва у системі національної безпеки.

На думку В.А. Іванця, економічну безпеку необхідно розглядати як ширшу економічну категорію, яка «увібрала в себе» попередні дві й базується на індикаторах рівня економічної безпеки на макrorівні ієрархії управління та показниках функціонування підприємства – суб'єкта підприємницької діяльності [4].

Поняття «економічна безпека підприємництва», зроблене І. Отенко, характеризує його як стан системи регулювання, а також рівень розвитку підприємництва, за якого дотримуються гарантії захищеності важливих інтересів окремо взятих суб'єктів підприємницької діяльності та підприємництва загалом від внутрішніх і зовнішніх загроз [6, с. 18].

Т.О. Скрипко економічний зміст категорії «економічна безпека підприємництва» визначив як стан захищеності корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей. Серед нагальних проблем та суттєвих загроз забезпечення економічної безпеки підприємництва Скрипко виділив корупційні дії, спрямовані на викривлення конкуренції на ринку, недобросовісну конкуренцію за відсутності державних механізмів стримування та незабезпеченість ефективного захисту підприємств у легальному нормативно-правовому полі [7].

Мега статті. обґрунтування сутності економічної безпеки підприємництва та визначення її ролі в системі національної безпеки, дослідження особливостей економічної безпеки.

Викладення основного матеріалу. Економічна безпека підприємства – це такий стан, який характеризує захищеність фінансово-економічного, комерційного, інтелектуально-кадрового, виробничо-технічного, соціального, інноваційно-тех-

нологічного та екологічного потенціалу підприємства від негативних зовнішніх та внутрішніх факторів впливу, шляхом ефективного використання корпоративних ресурсів, а також забезпечення стабільного функціонування підприємства як у даний час, так і в майбутньому.

Рівень економічної безпеки підприємництва містить, як мінімум, три компоненти:

1. існуючий рівень економічної незалежності підприємств (щодо ресурсного забезпечення виробничо-господарської та фінансової діяльності, формування необхідної матеріально-технічної бази тощо);
2. ефективність функціонування;
3. здатність до подальшого розвитку (збільшення обсягів та підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності, формування раціональної територіально-галузевої структури підприємництва; підвищення рівня конкурентоспроможності тощо) [5, с. 36].

Слід зазначити, що економічна безпека підприємництва в Україні має розглядатися як єдина цілісна система, діяльність якої спрямована на забезпечення стабільності та розвитку із врахуванням стратегічних перспектив та інтересів суб'єктів ринку. Системний підхід щодо забезпечення економічної безпеки підприємництва передбачає визначення організаційної підсистеми, що включає об'єкт і суб'єкти економічної безпеки, мету, завдання, принципи економічної безпеки та функціональної підсистеми, дія якої направлена на управління економічної безпеки підприємництва та підтримання її на необхідному рівні.

Таким чином, ефективність безпеки підприємницької діяльності забезпечується на таких взаємопов'язаних напрямках:

- захист від злочинного світу;
- захист від порушень закону з тим, щоб самим не потрапити під його санкції;
- захист від недобросовісної конкуренції;
- захист від протиправних дій власних співробітників [3].

Основою розробки та реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки підприємництва

в Україні слід визначити Конституцію України, нормативно-правову базу у сфері національної економічної безпеки та нормативну базу, яка визначає засади функціонування і розвитку підприємництва, а також відповідні програмні документи стратегічного і поточного планування.

Напрямами відповідної стратегії мають стати:

- удосконалення макроекономічних параметрів (покращання основних кількісних та якісних показників розвитку підприємництва);
- зміцнення фінансової безпеки (сприяння суб'єктам підприємницької діяльності в доступі до фінансово-кредитних ресурсів);
- розвиток експортного потенціалу;
- покращання інвестиційного середовища (посилення захисту інтересів інвесторів, стимулювання інвестицій в основний капітал);
- зміцнення виробничої складової економічної безпеки (підвищення економічної ефективності виробництва
- використання ресурсів, зниження ресурсо- та енергомісткості, створення системи рівного доступу підприємств до господарських ресурсів) [1].

Основною метою економічної безпеки підприємництва є забезпечення його стійкого та ефективного функціонування в поточному періоді та в перспективі.

Досягнення визначеної мети економічної безпеки підприємництва передбачає вирішення наступних завдань, що пов'язані із забезпеченням:

- реального економічного зростання фінансового потенціалу суб'єктів підприємництва та економіки в цілому;
- належного рівня життя та доходів населення і надання соціальних гарантій працівникам;
- розвитку споживчого ринку;
- конкурентоспроможності вітчизняної економіки на зовнішніх ринках;
- належного рівня охорони навколишнього середовища;
- впровадження сучасних ресурсозберігальних технологій та зниження рівня ресурсомісткості й енергоємності економіки;
- розвитку трудового потенціалу економіки, духовного та фізичного розвитку населення.

Враховуючи фактори впливу на економічну безпеку (рис. 1), доцільно виділити наступні принципи забезпечення економічної безпеки підприємництва.

Організація і функціонування комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності з метою максимальної ефективності повинні ґрунтуватися на ряді наступних принципів:

1. Принцип законності. Вся діяльність фірми, в тому числі її служби безпеки повинна носити безумовно законний характер, інакше система забезпечення безпеки може бути зруйнована з вини самого суб'єкта підприємництва. В якості негативних наслідків можуть бути різного роду санкції правоохоронних органів, залучення в якості відповідача в суд, шантаж з боку кримінальних структур.

2. Принцип економічної доцільності. Слід організувати захист тільки



Рис. 1. Фактори впливу на економічну безпеку підприємництва

тих об'єктів, витрати на захист яких менше, ніж втрати від реалізації загроз цим об'єктам.

4. Принцип безперервності – припускає, що функціонування комплексної системи забезпечення економічної безпеки підприємництва має здійснюватися постійно.

5. Принцип диференційованості. Вибір заходів щодо подолання виниклих загроз відбувається в залежності від характеру загрози і ступеня тяжкості наслідків її реалізації.

6. Координація. Для досягнення поставлених завдань необхідно постійне узгодження діяльності різних підрозділів служби безпеки, самої фірми і поєднання організаційних, економіко-правових та інших способів захисту.

7. Повна підконтрольність системи забезпечення економічної безпеки керівництву суб'єкта підприємницької діяльності.

Це необхідно для того, щоб система безпеки не перетворилася на замкнуте утворення, орієнтоване на рішення вузьких завдань, без урахування інтересів фірми в цілому [2].

Висновки. Забезпечення необхідного рівня економічної безпеки підприємництва сприяє економічному зростанню держави, підвищенню конкурентоспроможності економіки, поліпшенню рівня життя і доходів населення. В основі формування механізмів інституційного забезпечення та громадського контролю за зміцненням економічної безпеки підприємництва мають бути:

подаліше провадження регуляторної політики та системи нормативно-методичного, фінансового, організаційно-економічного регулювання діяльності підприємств; участь органів державної влади усіх рівнів у забезпеченні економічної безпеки підприємництва; розвиток інфраструктури та мережі недержавних інституцій сприяння розвитку і безпеці підприємницької діяльності.

Державна політика забезпечення економічної безпеки підприємництва повинна реалізовуватися на всіх рівнях ієрархії управління економікою. До пріоритетних інституційних та організаційно-економічних заходів органів державного управління центрального рівня видається доцільним включити:

- покращання програмного та нормативного регламентування економічної безпеки підприємства,
- посилення мотивації органів місцевого самоврядування до здійснення заходів зі зміцнення економічної безпеки.

До стратегічних пріоритетів політики регіональних та місцевих органів державного управління необхідно віднести:

- посилення ролі регіональних та місцевих органів влади у формуванні безпечного підприємницького середовища;
- удосконалення регуляторної політики;
- зміцнення фінансової безпеки підприємства через розвиток мережі страхових та гарантійних фондів, кредитної кооперації.

Список літератури:

1. Антонович А. Роль економічної безпеки підприємництва в системі національної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/antonovich-a-rusnak-l-rol-ekonomichnoyi-bezpeki-pidpriemnitstva-v-sistemi-natsionalnoyi-bezpeki/>
2. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія / Т. Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384 с.
3. Ващенко К. О., Варналії З. С., Воротін В. Є., Геєць В. М., Лібанова О. В. та ін. «Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні» – К., Держкомпідприємство, 2008. – 226 с.
4. Іванець В. А. Щодо проблем забезпечення економічної безпеки підприємництва в сучасних умовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vmntu/2010_1/14.pdf
5. Користін О. Є. Економічна безпека: навчальний посібник / О. Є. Користін. – К.: Центр учбової літератури. – 2010. – 368 с.
6. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / укл. І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2012 с.
7. Скрипко Т. О. Роль економічної безпеки підприємництва в системі безпеки держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlca_ekon/2011_34/54.pdf

Колесникова К.С., Малиновская И.А.

Одесский торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ЕКОНОМІЧНА БЕЗОПАСНОСТЬ ПІДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗОПАСНОСТІ УКРАЇНИ

Аннотация

Рассмотрены проблемы экономической безопасности предприятия. Проведен подробный анализ, о факторах влияния на экономическую безопасность предприятия и указанный перечень достижений целей экономической безопасности. Экономическая безопасность предпринимательства играет определяющую роль в укреплении безопасности национальной экономики и является предпосылкой ее устойчивого развития. В рыночных условиях предпринимательский сектор Украины переживает очень сложный период с недостаточно прогнозируемыми и несовершенными путями своего развития, поэтому вопрос обеспечения безопасности предпринимательства в таких условиях является весьма актуальным.

Ключевые слова: национальная безопасность, экономическая безопасность, предпринимательство, государственная политика.

Kolesnikova K.C., Malinovskaya I.A.

Odessa Trade and Economic Institute
of Kyiv National Trade and Economic University

ECONOMIC SAFETY OF ENTREPRENEURSHIP IN THE SYSTEM OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

Summary

The problems of economic security of the enterprise are considered. A detailed analysis has been carried out on the factors affecting the economic security of the enterprise and the specified list of achievements of economic security objectives. The economic security of entrepreneurship plays a decisive role in strengthening the security of the national economy and is a prerequisite for its sustainable development. In a market environment, Ukraine's business sector is experiencing a very difficult period with insufficiently predictable and imperfect ways of its development, therefore, the issue of ensuring the security of entrepreneurship in such conditions is very relevant.

Keywords: national security, economic security, entrepreneurship, state policy.